

Hangversenykritika

Nemzeti Filharmonikusok – 2016. január 17.

Aligha panaszkodhatnak napjainkban a szülők, akik gyermeküket időben rá akarják szoktatni a hangverseny látogatásra: vezető zenekaraink változatosnál változatosabb kínálatot gondoskodnak élményekről. Amiről ezúttal beszámolok, egy „kézenfekvő” lehetőség kiaknázása: a Nemzeti Filharmonikusok művészei három hangversenyből álló sorozat keretében a Virtuózok hat sikeres fiatal résztvevőjét hívták meg szólista-közreműködőnek. A családi matiné-sorozat mindegyik rendezvénye kétszer (vasárnap délelőtt és délután) hangzik el, így két Fesztiválszínháznyi hallgatóság részesülhet a kivételes élményből.

Az októberi első műsort követően (melyben Tóth Bettina és Sándor Zoltán lépett fel), a második alkalommal az ország kedvence, Boros Misi és a „Virtuózok virtuóza” Lugosi Dániel Ali közreműködésével folytatódott a sikersorozat. Ezúttal Kovács János volt a karmester, és Némethy Attila vezette a műsort.

Kitérőnek tűnik, de idetartozónak érzem, hogy felidézsek egy régi tapasztalatot. Amikor a Bartók Rádióban a struktúra szerves részévé vált a Muzsikáló délután, a hallgatók – mintegy közvéleménykutatásként – lehetőséget kaptak, hogy megosszák a műsorvezetőkkel kapcsolatos véleményüket a sorozat életre hívóival. A műsorvezetők egy része ismert-népszerű mikrofon-közelí radiós személyiség volt (mint például Boros Attila, vagy épp a közelmúltban elhunyt Meixner Mihály), míg mások a kulturális élet más területein nevet szerzett hírességek (mint László Margit énekesnő, vagy az író Gyurkovics Tibor). „Minősítésre” aligha alkalmas információs adathalmaz gyűlt össze, melynek sajátosságát az adta, hogy elenyésző százalékban vonatkozott a radiós műsorvezetőkre. Jót-rosszat, tehát a két szélsőséget az alkalmi műsorvezetőkkel kapcsolatban írtak – amivel óhatatlanul azt is kifejezésre juttatták, hogy a „hivatásos” műsorvezetők minősítését nem tartják feladatuknak. Ők azért „teszik a dolgukat”, mert értenek hozzá – és ennél nagyobb elismerést aligha kaphattak. Ilyen értelemben mélységesen hallgatni kellene Némethy Attiláról; de emellett is szól érv, hogy épp őt emelem ki a közreműködők sorából. Mert érdemes szavakkal is konkre-

tizálni, hogy mitől tette különlegessé a hangverseny ezúttal ténylegesen észrevétlenül elszálló idejét.

A viszonylatok sűrű szövetét hozta létre azáltal, hogy nem valami „didaktikus célt” akart megvalósítani. A kapcsolat-hálózat valamennyi szálát működésbe hozta, egyszerre hatva befogadói értelemre és a korántsem lebecsülendő érzelmi komponensekre. Egyszerre volt a műsor-folyamat irányítója és „első hallgatója”, aki él azzal a lehetőséggel, hogy hangosan kimondja gondolatait. Félreérthetetlen volt, ahogyan a komolyzene „nem komoly” mivoltára utalt – és szempontokat adott, amelyek nyomán a közönség beavatottnak érezhette magát a zenebirodalom egészében. Érezhetően „komolyan vette” a sugárzó tehetségű fiatalokat, a gyerekeknek kijáró kedves közvetlenséggel, ugyanakkor tehetségnek kijáró szeretetteljes elismeréssel. Velük a zenéről (is) beszélt, oly módon, hogy méltán érezhették magukat személyesen megszólítottak, ugyanakkor a közönség sem érezte magát kirekesztettnek. Másik irányban is érvényesült ez a szó legnemesebb értelmében vett közérdekűség: a zenekari játékosok sem érezték üresjáratnak a prózai perceket. És nem feledkezhetünk meg Filibertről, aki további lehetőséget adott Némethy Attilának, hogy olyan, a zenére, zenélésre, zenehallgatásra vonatkozó megszívlelendő és/vagy hasznos tudnivalókat mondjon el, amelyekhez máskor-másutt aligha juthatnának a hallgatók. Így kell játszva tanítani – szerencsére voltak a közönség soraiban szép számmal diák-csoportok is, kísérőik tehát akár szakmai továbbképzésnek is tekinthették Némethy kommentárjait.

Játszottak a virtuózok szólistaként majd zenekari szólistaként is, és senkit sem kellett figyelmeztetni, hogy betartsa a tréfásan megfogalmazott illemszabályt: nyitott szívvel, csukott szájjal hallgatjuk a zenét. Chopin-keringő, Kovács Béla hatásos klarinétdarabja „Gershwin nyomán”, Milhaud muzsikája, majd Mozart-zongoraverseny – gyönyörködtető sokféleség. Majd a nagy lehetőség a hallgatóknak: közösen fellépni a virtuózokkal. Leopold Mozart Gyermekszimfóniájának nyitótételéhez vállalkozó kedvű gyerekeket invitáltak a színpadra. A 17 ritmushangszer csakhamar elkelt – de a többi aktív gyerek is színpadon maradt, tapssal, dobogással színesítve a hangzást. (Ez a mozzanat az Orff-módszer

lényegi szempontjának eredményességét igazolta: a részvétel ténye önmagában örömforrásnak bizonyult. Ugyanakkor, a gyerekek figyeltek a karmesterre, dinamikailag követték utasításait, és – ami szintén fontos – tempóban kezdettől együtt voltak a muzsikusokkal.) A befejező produkcióban felnőtt művész, Szatmári Zsolt klarinétművész partnereként, Krommer Kettősversenyének egyik szólistájaként lépett fel Lugosi Dániel Ali.

Jó légkörben zajlott a zenélés, a Nemzeti Filharmonikusok művészei sem érezhették kötelezőként rájuk kiosztott szolgálatnak ezt a fellépést; a zene mindenkit elvarázsolt. Aki jelen volt, azt aligha kell a továbbiakban meggyőzni arról, hogy az élőzene-hallgatás élménye semmivel sem pótolható.

(Fittler Katalin)

A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara és Gyermekkórusa – 2016. január 19.

Különös sors jutott osztályrészül Mendelssohn művének, a Szentivánéji álomnak. A Shakespeare-színműhöz komponált nyitányt az ifjú Felix még kamaszként, tizenhét évesen, 1826-ban alkotta meg, ekkor azonban a későbbi műből semmi más nem készült el műhelyében, csak ez az egyetlen tétel – sőt a zeneszerző nem is sejtette, hogy valaha a teljes darabhoz kísérlenét fog írni. (Ráadásul a nyitány koncertdarabnak készült, tehát nem abból a célból, hogy színházban, a színmű eljátszása előtt szólaljon meg.) 1842-ben azonban, mindössze öt évvel a zeneszerző halála előtt IV. Frigyes Vilmos porosz király megbízta Mendelssohnt, a lipcei Gewandhaus akkori zeneigazgatóját, hogy írjon kísérlenét a Shakespeare-darabhoz. Persze előzmény is volt: Mendelssohn egy évvel korábban hasonló zenét komponált Szophoklész Antigonéjához. Ez tetszett a királynak, aki az élménytől fellelkesülve megfogalmazta további hasonló művekre vonatkozó óhaját. Így készült el a tizenhat évvel korábbi op. 21-hez (a Nyitányhoz) az op. 61, a teljes kísérlené zene, a maga több mint tucatnyi számával. Az utókor elemzői általában csodálattal említik, hogy Mendelssohn nemcsak tematikusan kapcsolta sikerrel a nyitányhoz a kísérlenét, hanem a két mű közötti stílári összhang is olyan tökéletes, hogy senki

nem venné észre a hangvétel módosulásában az eltelt tizenhat esztendő változását. Sajnos a körülmények a mű máig tartó fogaadtatástörténete során többnyire nem kedveztek annak, hogy a teljes kísérőzene hiánytalanul és valóban funkcionálisan megszólalhasson. A karmesterek leggyakrabban a Nyitányt tűzik műsorra önállóan, de szabadon is válogatnak a kísérőzene legnépszerűbb tételeiből, hiszen a közönség a Scherzót, az Intermezzót, a Notturnot és a Nászindulót is kedveli – utóbbi a házasságkötéseknek is rendszeres hangzó kelléke. A teljes kísérőzene azonban ritkán hallható, hiszen kórus is kell hozzá, amely azonban keveset szerepel, szerződötése tehát nem gazdaságos, továbbá két énekszóló is, akik hasonlóan ritkán szólalnak meg, s ez is eltántorítja a koncertrendezőket a teljes kísérőzene műsorra tűzéséről. Leginkább azonban ott a bökkenő, hogy a közönség magának a kísérőzenének a működéséről csak akkor alkothatna hiteles képet, ha az valóban úgy hangozhatna fel, ahogyan Mendelssohn megálmodta: egy színházi előadás keretei között. Színházaknak viszont nincs pénzük teljes zenekart szerződtetni, többnyire elhelyezni sem tudnák, ráadásul a teljes kísérőzene nagyon megnövelné a színdarab játékidjét. Koncertteremben pedig nem szokás előadni egy teljes színházi színésszel egy Shakespeare-darabot. Sakk-matt, a Szentivánéji álom kísérőzene sorsa meg van pecsételve – csak részlegesen, kivonatszerűen, szöveg nélkül hangozhat el, mert a teljes, kompromisszummentes előadás itt is, ott is: színházban és koncertteremben egyaránt túlzott áldozatot követelne.

Sokaknak régóta fáj a szívük amiatt, hogy ez így van. Köztük volt Vásáry Tamás is, aki kigondolt egy működőképes kompromisszumot. A Shakespeare-színműből tömör, mégis bőséges sűrítményt készített, olyan húzott szövegváltozatot, amely végigkísér a teljes drámai folyamaton, nem csorbítva az érthetőséget, ám lehetőséget adva a zenei részletek beillesztésére anélkül, hogy az időtartam irreálisan megnövekednék. A zenék tehát ebbe a koncepcióba simulva mindig éppen ott, ahhoz a szövegrészlethez kapcsolódva szólalhattak meg, ahová Mendelssohn eredetileg szánta őket. És mi a helyzet a népes színészgárdával? Vásáry ezt is megoldotta, igencsak huszárosan. Két színészre, egy nőre és egy férfira redukálta a teljes szereposztást – pontosabban háromra, mert egy ifjú hölgy Puckot személyesítette meg. A színésznő, Kerekes Éva játszotta el az összes női szerepet, a szí-

nész, Rátóti Zoltán az összes férfit, és mint említettem, Kovács Pankának jutott Puck. Természetesen ott volt a pódiumon a két énekszóló, Kertész Mónika és Molnár Ágnes, mögöttük pedig a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara, valamint Gyermekkorusa (karigazgató: Matos László). Szívmelengetően szép, kedves és vonzó előadás jött így létre, egyszerre nyújtva színházi és zenei gyönyörűséget. A két színész remekelt, virtuóz hangváltásokkal cikázva több figura között, és sokszor fakasztva mosolyra hirtelen átlényegüléseivel a közönséget, amely így még egy külön kis színházat is ajándékba kapott a nagy színházon belül. Én különösen Rátóti Zoltán szövegmondását éreztem pazarul kidolgozottnak és részletgazdagnak. Kovács Panka meghatóan üde és lelkes Puck volt, élveztem a két énekesnő kulturált szólamformálását is. És ami a legfontosabb: a teljes előadás karaktervilága, szellemisége méltó volt Shakespeare-hez és Mendelssohnhoz, mert sugározta magából azt a hol ironikus-humoros, hol meghatott-titokzatos tündérvárás-hangulatot, amely a Szentivánéji álom – a színmű és a zene – sajátja, megvolt benne mindaz az emelkedettség, játékoság, könnyedség, találmányosság, ami a mű poézisének nélkülözhetetlen alkotóeleme.

Itt kellene véget érnie a kritikának, de hát nem esett még szó a zenekar és a kórus közreműködéséről. A Magyar Rádió Gyermekkorusa, mint mindig, üdén és bájos természetességgel szólalt meg (magam úgy emlékszem, pár éve, Thész Gabriella keze alatt a gyermekkar produkciói vonzóbbak, érettebbek voltak, mint most), a zenekar játékát azonban leginkább kétarcúként jellemezhetem. Hiteles tempóvételek, érzékenyen megformált karakterek, megfelelő dinamikai kontrasztok és hangsúlyok jellemezték az együttes játékát, de sok volt az elnagyolt részlet, a pontatlanság, az itt-ott megmutatózó csiszolatlanság – itt egy hangyag belépés, ott a sápadtan megszólaltatott hang –, s ezért nem a remek képességű muzsikusok felelnek, akik Vajda Gergely, Kovács János vagy Fischer Ádám vezetésével mostanában is tudnak nagyszerű teljesítményt nyújtani, hanem a pontatlan és gondatlan karmesteri munka. Vásáry Tamás, úgy látszik, megelégedett a kitűnő ötlettel és azzal, hogy minden egyes részletben megteremtette a produkció hiteles hangulatát. Ez sem kevés, de sokkal több kellett volna: a részletek lelkiismeretes, gondos kidolgozása, s ezt a zenekar egyedül nem végezheti el, ehhez karmester kell, s a karmester részéről akarat, türelem, oda-

adás. Kár, hogy Vásáry megelégedett a felfedezéssel, és nem tett meg mindent a produkció magasrendű kidolgozásáért.

(Csengery Kristóf)

MÁV Szimfonikusok – 2016. január 21.

Időről-időre sajnálattal kell megállapítanunk, hogy a „Szimfonikus felfedezések” tematikus sorozatcím (hiszen korántsem készítenék bérletszerű áttekintésre a potenciális érdeklődőket) nem több hangzatos szlogennél. Nem célja „ismeretlen” művek repertoár-bővítő felfedezése, s ha valamelyik műsorszám újdonságként hat is a hallgatóság egyik-másik tagjára, ennyi „felfedezni-valót” voltaképp bármely programkínálat jelenthet. Az annakidején hazai szimfonikus zenekarainkat nagy számmal fővárosi közönségnek bemutatni szándékozó elképzelésből kikopott az az elképzelés is, hogy legalább egy magyar szerző műve szerepeljen a műsorban. A mostani „szimfonikus felfedezések” kizárólag haszonélvezőinek azok a fiatal szólisták tekinthetők, akik ily módon zenekarral való fellépéshez jutnak (a közönség pedig – a szólista-választástól függően – már ismert, ígéretes tehetségeket hallhat újra, avagy lehetősége nyílik pályakezdőkre figyelni, vagy legalábbis, korai kísérleteikhez asszisztálni. Mert a pódium-gyakorlat megszerzésére kizárólag „élesben” van lehetőség – és épp eme lehetőség korlátozott volta bizonyul sokszor tehetségek érvényesülése kerékkötőjének). A MÁV Szimfonikus Zenekar műsorválasztása lehetővé tette, hogy énekkar közreműködésével játsszon, ami ha nem is példa nélkül való, de általánosságban viszonylag ritkán fordul elő évadjai során.

Műsorösszeállításra sok szót fecsérelni meddő dolog, csakúgy, mint messzemenő következtetéseket levonni annak a kérdésnek a megválaszolásából, hogy élőzene-hallgatásért koncertet látogatók inkább a művek vagy az előadás (interpretáció) kedvéért jönnek. Az viszont tény: azokból lett bérleti közönség (vagyis, rendszeres hangversenylátogató), akik rendszeresen megélték, hogy élményekkel gazdagodva távozhatnak a műsor végeztével. Ez a szempont sem hagyható figyelmen kívül, amennyiben konkrét produkciót értékelünk.

A január 21-i hangverseny két műsorszámát két különböző világba kalauzolt: az első részben Mahler X. szimfóniáját, a másodikban pedig Orff népszerű remekét, a Carmina Buranát hallhattuk.

A hangverseny kétségbeejtően indult: a brácsaszólam teljesítménye egyszerűen siralmas volt. Erre semmiféle mentség nem lehet; a legszűkebb próba-lehetőségek keretében is kell hogy jusson idő az est hangütését biztosító fordulat kidolgozására. Ráadásul a zenekar vezető karmestere (és a 2012/13-as évad óta művészeti vezetője) állt a dobogón. Csaba Péter mintha csupán a művel szándékozott volna kapcsolatot tartani (a műsorfüzetben olvasható nyilatkozata értelmében több évtizede hallgatja, tanulmányozza Mahler zenéjét) – elképzeléseit nem osztotta meg muzsikusaival. A megformálatlanságon túl a bizonytalanságot fokozta az is, hogy az egyébként értékes zenekari muzsikások közül ki-kí próbálta értelmezni játszanivalóját, s ezek az értelmezések/elképzelések nem igazán találkoztak (ezért a szólamvezető is elmarasztható). Mindenesetre, a hallgató megkönnyebbült, amikor csatlakozott hozzájuk az együttes, és a továbbiak során is mindig tanácstalanul hallgatta a – zeneszerző által aligha véletlenül – szólisztikusan zenekari szólamra bízott anyagokat. Mahler zenéje általában lehengerlő – ki-kí elfoglalhatta magát a monumentális tétel hallgatása közben elmélkedéssel, rész-mozzanatok megfigyelésével vagy épp a látvánnyal, de ezúttal nem adott maradandó élményt. Csaba Péter szokás szerint vehemensen dirigált, de mozdulataival korántsem segítette elképzelései konkrét megvalósulását. A zenekar intenzíven játszott, jobbára utasításnak tekintve a szólamok dinamikai jelzéseit, ám többnyire azok értelmezése nélkül. Márpedig szándékát tekintve sokféle értelmezése van egy-egy hangerő-jelzésnek, s akkor még nem is szóltunk arról, hogy az egyes hangszerek-hangszercsoportok pianója vagy épp fortéja mennyire különböző lehet a hangszerek adottságaiból következően. A közönség mindazonáltal jól fogadta a művet – talán olyan érzéssel, hogy túljutott a nagy falaton, megérdemelten következik a komolyzenei sláger.

Bármennyire is zenekarok mentén „specializálódott” az összehangolt koncertszervezést nélkülöző kínálatban a közönség, nagy valószínűséggel feltételezhetjük, hogy a Hollerung Gábor nevével fémjelzett időről-időre felcsendülő előadások valamelyikének részese lehetett ennek az estnek a hallgatósága is (ha másként nem, legalább részletekben, televíziós vagy rádiós riportok-interjúk illusztrációjaként). Éppen ezért ott lebeg az interpretáció felett az (akárcsak ösztönös) összevetés korántsem elhanyagolható „veszélye”; vagyis, az ismert-kedvelt,

ráadásul hangversenyek műsorán is szereplő mű esetében nyilvánvalóan kevésnek bizonyult a partitúra hangzó életre keltésének szándéka. Hogy valóban így volt, annak ékes bizonyítékát adta a hallgatóság – mind többen kezdték (élőzene-hallgatás közben!) olvasgatni a műsorfüzetbeli ismertetőt.

Ráadásul, bármennyire is kedvelt műről van szó, lehet tudni: a tényleges tartalom, vagyis, a szöveg nem játszik (lényeges) szerepet a népszerűségben. Tehát, ha már nem olvashatjuk kivetítve fordítását, s szöveggönyv formájában sem kaphatjuk kézbe, nem lett volna felesleges egy olyan részletező ismertetés, amelyből kiderült volna, hogy konkrétan miről szól egy-egy tétel.

Ettől az interpretációtól hiába vártuk volna azt az elementáris lendületet, amely lehengerlővé teszi a Hollerung-vezényelte Dohnányis előadásokat. A kompozíció pregnáns ritmikája azonban így is hatott – ennek a megszólaltatásnak a jellegzetessége éppen a lírai mozzanatok (tónusok) kibontakoztatása volt, amiben nagy szerepet játszott a Szabó Soma vezette Cantemus Vegyeskar. Felfedeznivalót a szólisták adtak, pontosabban, a rendkívül különböző teljesítményt nyújtó három fiatal közül Alexandru Aghe-
nie szereplése, aki az I. Nemzetközi Marton Éva Énekverseny győzteseként kapott felkérést e fellépésre. Miatta, neki köszönhetően jutott meglepő-új élményhez az est valamennyi hallgatója. (Fittler Katalin)

MÁV Szimfonikus Zenekar – 2016. január 30.

Csaba Péter, aki a 2012/13-as évad óta a MÁV Szimfonikusok vezető karmestere és művészeti vezetője, immár harminchárom esztendeje, 1983 óta él Lyonban. Sok szálon kapcsolódik a francia zenekultúrához, nem csoda hát, hogy amióta a zenekar élén áll, jó néhányszor tűzte műsorra francia zeneszerzők kompozícióit, sőt az is megesett már néhányszor, hogy a teljes hangverseny francia műveket tartalmazott. Ez történt január végén is, amikor a karmester a zenekar élén Ravel–Debussy–Berlioz-műsort vezényelt, a Lúdanyó meséit (1911), az Ibériát (1905/08) és a Harold Itáliából (op. 16 – 1834) szólaltatva meg. Utóbbiban az eredetileg Paganini számára komponált magánszólamot fiatal magyar művész, Szűcs Máté (1978), a Berliini Filharmonikusok szólóbrácsása játszotta.

Egy effajta műsor többféle értelemben is hasznos. Közönségpedagógiai szempontból

gyümölcsöző egy nemzet zenei terméséből egy teljes koncertnyi antológiát összeállítani, hiszen így a közönség mindenfajta ismeretterjesztő magyarázat nélkül, önállóan fedezheti fel egy nemzeti stílus korszakokon átívelő sajátosságait, megfigyelve, mi-
ben rokonai egymásnak a különböző századok azonos földön élt komponistái, de azt is, melyek a lényegi különbségek. Ugyanakkor a zenekar számára is gyümölcsöző stúdium egy francia program, hiszen a gall szerzők nagyon igényesen komponáltak zenekarra, sok érzékenyen kikevert színnyalattal és egyéb, igényes hangszerelési effektust sorakoztatva fel. A karmesternek egy francia műsor számtalan lehetőséget kínál arra, hogy muzsikusaiknak intonációját tisztítsa, játékok dinamikai érzékenységét fokozza, a művek szólisztikus és kamarazenei részleteinek kidolgozásán végezve el azt a finommunkát, amelyről persze minden karmester és zenekari zenész tudja, hogy csak elkezdni lehet, befejezni nem, de azért a kitartó és igényes művész – és Csaba Péter számtalanszor bizonyította már, hogy ilyen – minden egyes koncerttel előbbre jut a tökéletesség felé vezető úton.

A Lúdanyó meséi első tétele, Csipkerózsika pavane-ja örömet szerzett a zsánerképre jellemző álmossággal, elvarázsolt hangulattal. Jó volt érzekelni a bőgők mély pizzicatóinak terét, hallani a hegedűk magas fekvésbeli tiszta játékát és a fafúvók fényt árasztó hangzását. A Hüvelyk Matyi ártatlan meseatmoszféráját is élveztem, a naiv fafúvós szólókkal és a hegedűk füttyentést utánzó üveghangjaival. Csúnyácska, a pagodák hercegnője a xilofon fúrge mozgásával örvendeztetett meg, A Szépség és a Szörnyeteg beszélgetésében megkapótnak találtam a puha vonóhangzás és a mélyben tekerdő kontrafagottdallam éles karakterellentétét. A Tündérváros hallgatásakor persze a legszébb élményt a tétel végén a dinamika kitárulása szerezte.

Debussy Ibériájában tetszett az Utcákon és tereken mozgalmas nyüzsgése, lendületes tempóvétele és rugalmas ritmusa, a kasztanyett feszes-temperamentumos pattogása; örömmel figyeltem fel a klarinét lazán kibomló dallamára és a rézfúvók hangrepetícióira. Csaba Péter vezénylése a forma sajátos mozaikszerűségét is érzékeltette. Az éjszaka illataiban Debussy hangulatköltészetével szembesülhettünk – színekben megvalósítva. Érzékenyen keverte ki karmester és zenekara a különféle színkombinációkat: fafúvók, szordinált rézfúvók, szordinált magas vonósok, oboa, hárfá – ihletetten és igényesen szólalt meg a tétel.

Végül a lassú intermezzóból fokozatos átmenettel született meg a finálé, az Ünneppal reggelén. Mozgalmas előadást hallottunk, melyben életteli hangulatot teremtett a klarinét és a trombita harsánysága, a pengetett vonósok gitárt utánzó effektusa. Színes, érzéki, élettől duzzadó tolmácsolásban hangzott fel Debussy Ibériája.

Berlioz Harold Itáliában című szimfóniáját hallgatva joggal érezhettük úgy, hogy 2011-ben Szűcs Máté nem véletlenül lett – Antwerpen, Bamberg, Drezda, Frankfurt után – a Berlioz Filharmonikusok szólóbrácsása. Hangja telt, dús, színgazdag, intonációja kristálytisza, hangszeres játéka makulátlan és a lehető legtermészetesebben, minden magamutogatástól mentesen virtuóz. Arányérzéke, zenei intelligenciája átjárja zenélését, amelyet jóleső belső nyugalom ural. A brácsairodalom nevezetes darabját teljes zenei és poétikai azonosulással játszotta, a tételek tempóin, színein, ritmusprofiljain és karakterein keresztül találva meg az utat a romantikus hős alakjához. A nyitótételben (Harold a hegyekben) érvényesült a zene mozgalmassága és drámai hangvétele, a muzsikálás energiát sugárzott. A záródokok menetét tolmácsolva karmester és szólista egyaránt fontos szerepet szánt a lépő ritmusnak és a koráldallam kimért magasztosságának. Szépen énekelt a brácsa a Szerenádban, majd a korábbi tételek témáit beethoveni módszerrel visszaidézve finálé (A zsványok tivornyája) rendkívül határozott körvonalakat kapott, nagy lendület, dús hangzás, mozgékony ritmus és sok intenzív hangsúly jellemezte a felszabadult és szuggesztív közös muzsikálást.

(Csengery Kristóf)

Nemzeti Filharmonikusok

– 2016. február 11.

Művészetek Palotája – Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Komoly érdeklődéssel, telházzal várta a közönség a Nemzeti Filharmonikusok Halász Péter vezényelte koncertjét a Művészetek Palotájában. A koncert első felében Smetana Moldva című szimfonikus költeménye, és Dvořák h-moll gordonkaversenye hangzott el. Bár a szünetben többen elmentek, sajnálhatták volna, hogy nem szavaztak bizalmat a talán „túl modernnek” vélt, – bár 100 éves – kompozíciónak. Akik maradtak, mély és különleges élménnyel gazdagodhattak, Holst A bolygók szvitje kiváló előadása révén. Népszerű műveket – Smetana, Dvořák műveit – előadni

egyfelől hálás feladat, másfelől felelősség, hiszen a közönség elvárásokkal, hangemlékekkel érkezik. Azonban, ha a zenekar játéka tökéletesen összehangolt és rugalmas, a mű karmesteri interpretációja pedig jól felépített, dinamikailag, hangszíneiben finoman kidolgozott, a hallgató megújult ismerősként hallgatja a művet.

A Moldva előadása szép hangszíneivel, arányaival, pontos artikulációjával sok örömet okozott. Az eltérő tematikájú szakaszok közötti átmenetek kellő tempó- és karakterbeli változásokat hoztak, ugyanakkor a kompozíció ívét sosem törték meg, ahogyan a folyó sem torpan meg útja során. A dinamika változatossága a fület pihentető szelíd pianók és meghökkentő forték közti teljes skálát bejárta, azonban nem volt benne semmi hivalkodó, vagy hatásvadász.

A gordonkaverseny szólistája, Perényi Miklós méltán vonzza koncertről koncertre lelkes közönség tömegét. Bölcs nyugalommal, mély szerénységgel közvetíti a művet, higgadsága azonban korántsem válik a romantikusan heves mű rovására. Ha a kompozíció úgy kívánja, Perényi természetesen a legmélyebb, legintenzívebb emóciókat is könnyedén megragadja, távlatokat pedig kitágítja. A második tétel molto appassionato utasítást viselő szakasza például szenvedélyessége mellett erőt, letisztultságot sugárzott. A zenekar, úgy tűnt, megilletődött nagy kollégája jelenlétében, és kissé indisponálnak hatott időről időre visszatérő pontatlanságaival. A fuvola szóló azonban mind az első tételben, mind a harmadikban remekül simult egybe a gordonka szólamával. A második tételben a zenekar tagadhatatlanul jó háttérrel biztosított a műben oly kiemelt szerepet játszó szólistának, majd a harmadik tétel elején Halász Péter karizmatikus és lelkes irányítása alatt remek tempót vettek, erőteljes, lendületes karaktert biztosítva a Finálénak. Perényit a közönség természetesen nem engedhette el ráadás nélkül, így a mester Bach Gordonkaszvitjeiből játszott egy tételt. A közönség megilletődött csönddel, figyelemmel kísért az ajándékot. A tizenhatodik hullámszáma talán akaratlanul is finom keretbe foglalta a koncert első felét, hullámszámaival felidézve a víz képét, a Moldva fuvoláinak fodrozódó játékát.

Holst szimfonikus művében újra a zenekarré volt a főszerep. Az első, Mars címet viselő tételben a col legno, precízen megszólaltatott vonósok, az ostinato ritmus fokozódó ereje biztató jel volt az előadásra nézve. A nyitó tétel folyamatos építkezése, a zenészek pontossága egységesen, egyre erő-

teljesebben megfeszülő felületet hozott létre. És valóban, mind a hét tétel jól eltalált, karakteres, találó tempójú előadásban szólalt meg. A békehozó Vénuszt megjelenítő, második tételben a hegedű szóló és tutti hangzás váltása egységes, zökkenőmentes volt. A harmadik tételben, amely a szárnyas hírnök, Merkúr nevét viseli, a plasztikus-ság, a celesta és üstdob összejátéka, a hárfa- és fuvola-futamok messzemenőig illúziókeltő, karakteres volta, és a befejezés is remek volt. A negyedik tételben a karmester ismét megfelelő tempót talált, a rezesek kezdeti, enyhe kuszaságát, rendezettség, és éppen kellő arányú vidámság, méltóságjelenség követte. Az ötödik tétel – Szaturnusz – remek előadása hallatán a hallgató igazán átérezhette, mit jelenthet az „olomlábú idő”. A hatodik tétel fantasztikus színei, és pontosan kivitelezett dinamikai kontrasztjai után a hetedik tétel végképp meggyőzte a közönséget, hogy remekművet hallanak. A Nemzeti Énekkar női karának megszólalása a közönséget a legjobb értelemben megdermesztette. Az addig elkalandozó tekintetek mind a meghökkentően puha, és bővülő hang forrását keresték, de hiába, hiszen a szerző utasítása szerint a színpalak mögül énekeltek, s ahogy az ősbemutatón, az énekkar távolodásának, és elhalásának hatását szolgálta az ajtó becsukása is. Az egyetlen apró kellemetlenség, az utolsó pillanatokban becsukódó ajtó megnyikordulása sem zökkenhette ki a hallgatóságot. Hálás, kitartó tapssal köszönte meg a kiváló előadást.

(Fedosov Júlia)

Budafoki Dohnányi Zenekar

– 2016 február 13.

Zeneakadémia

A Zeneakadémia nagytermében tartott koncerten egy kortárs és két népszerű romantikus kompozíciót hallhatott a közönség, a Budafoki Dohnányi Zenekar előadásában. A koncertprogram felépítésének ügyes fogása az együttes folyamatos növekedése volt: először Bánfalvi Zoltán vonósenekari darabja, a Divertimento hangzott el, majd a szimfonikus zenekart és cselló szólistát foglalkoztató Saint-Saëns a-moll gordonkaverseny, végül pedig egy nagyzenekari kompozíció, Rimszkij-Korszakov Seherezáde szvitje.

Bánfalvi Zoltán Divertimento című alkotásáról a közönség rövid ismertetést hallhatott a koncert előtt. Az első darab esetében az ismertetés például arra hívta fel a figyelmet, hogy az első tétel a hallgatóban nem

véletlenül keltheti filmzene benyomását, a szerző „jó értelemben vett eklekticizmusában” pedig könnyedén helyet talál a második tétel bartóki hangja, és egy népdal feldolgozása is. Az első tétel könnyedsége, jól kiszámítottan harmonikus és játékos hangvétele révén valóban kellemes hallgatnivaló volt. Ritmikája felvillanyozóan ismerős, mégis izgalmas, dallamvonalai, harmóniai ügyesen megmintáztak, chiaro-oscuro hatással játszó. A második tétel Bartókot idéző hangvétele, a vonós szólások ki-egyensúlyozott, polifon összeszövődése, ködös és a figyelmet folyamatosan ébrentartó kavargása önmagában szintén jó benyomást keltett. Az újabb és újabb utak, zenei nyelvek keresésébe, feltalálásába talán már belefáradt alkotó és a kísérleteket gyakran csak elviselő, de nem igazán élvező közönség szerencsés találkozása ez a két tétel. Az eklekticizmus sem lett volna ellenemre, ha a különböző stílus elemekből egészen érezhető mű állt volna össze. Azonban ezen a téren hiányérzetem maradt. Nem alakult ki semmiféle keret, vezérfonal, egység, a „jó értelemben vett eklekticizmus” helyett pedig a széttartó jelző jutott eszembe. Ha a kompozíció esetleg több, ennyire eltérő hangvételű tételből állt volna, vagy valamiféle visszatérés, kapcsolat jelent volna meg e két tételben, végül teljesebb élményt kaphattunk volna. A zenekar pontos, érzékeny, kidolgozott játékkal val messzemenőkig lehetővé tette a mű minél teljesebb, pozitívabb befogadását, s valóban, a közönség nagyra értékelte teljesítményüket, ahogyan a zeneszerzőt is odaadó taps fogadta a pódiumon a mű elhangzása után.

A koncert első felében ezután Saint-Saëns a-moll gordonkaversenye hangzott el, Tomasz Daroch kiváló csellista közreműködésével. (Az est elején hallott ismertetés szerint e darab „borzasztó kellemes”. Véleményem szerint e mű sokkal több, gazdagabb, mintsem hogy a „kellemes” jelző volna a legmegfelelőbb, ha egy szóval kellene jellemezni.) Daroch játéka erőteljes, mégis meleg hangú és kifinomult, technikai akadályt nem ismerően könnyed volt, az agógikával különösen ügyesen, kifejezően bánt. A zenekar pontos, jól artikulált, dinamikailag változatos és összehangolt játékkal az attacca játszott három tétel alatt végig partnere tudott maradni a fiatal, lendületes szólistának. A ráadás természetesen nem maradhatott el, azonban a szokásos, gyönyörködtető, ám nagyon is ismerős ráadás-darabok helyett, Tomasz Daroch az ukrán csellista-zeneszerző, Mihail Buki-

nik (1872–1947) virtuóz No. 4-es f-moll Koncertetűdjét játszotta, a közönség érezhetően nagy meglepedésére.

A koncerten utolsóként elhangzó mű Rimszkij-Korszakov Seherezádé című szvitje valódi mese, abban az értelemben is, hogy programmal rendelkezik, még ha a szerző utólag ezt el is vetette. De ki ne tudná felidézni már csupán Seherezádé neve hallatán is azt a légkört, azt a meseszöveget varázslatot, ami olyan rokon a jelen szimfonikus műben és irodalmi előképében? A mesemondás pedig súlyos, felelősségteljes feladat. Ha egy gyermeknek legkedvesebb meséjét nem pontosan úgy mondjuk, ahogyan szoktuk, számon kéri a hiányokat, kiegészítéseket, pontatlanságokat, ki fog javítani. Nincs ez másként a zenében való mesélésben sem, a karmester és zenekar feladata az is – különösen, ha a műnek van programja –, hogy azt az élményt és tartalmat nyújtsa, aminek a képe az általunk hallott legjobb előadásból emlékezetünkben megmaradt. Vagy ha azt az élményt lehetetlen is újratemetni, vonjon a mesélés olyannyira büvkörébe, hogy az akkor hallott változatot tartsam pillanatnyilag az egyedüli lehetségesnek. Harsányi Elina koncertmester, és Bogányi Tibor karmester kiváló mesemondóknak bizonyultak. A zenekar az eleinte pontatlan fafúvós belépésekkel enyhe szétszórtság benyomását keltette, de hamar összerendeződött. Az első tétel hangorkánban kitörő fokozása hatásosan felépített, a fafúvósok szólói kidolgozottak voltak, egyedül a tempó tűnt kissé túl lassúnak. A második, harmadik tételben a szólóhangszerek párbeszédessége, Sahrar és Seherezádé alakjának illúziókeltő ábrázolása hívta fel magára figyelmet. A fantasztikusan gazdag hangszerelés a mű folyamán természetesen a teljes zenekarnak bőven ad lehetőséget a kibontakozásra, s ezt a lehetőséget a Dohnányi Zenekar meg is ragadta. A negyedik tétel félelmetesen gyors tempója mintegy kiegyenlítette az eddigi, viszonylag lassabbakat, s bekövetkezett, amire a felvezetésben figyelmeztették a közönséget: a karmester ötlete alapján „megfejték a hajótörés pillanatát”. Az oldalról, az ütősök felől felhangzó rettenetes üvöltés háborzongató, és hatásos volta tagadhatatlan. Bár mesehallgatóként kicsit úgy éreztem magam, mintha a mesélő maga nem tartotta volna elég erősnek magukat a szavakat, és a történetből egy félelmetesebb szakaszt kiabálva mondott volna el. Összességében azonban hálás voltam az elem tárt meséért, ahogyan a közönség többi tagja is. (Fedoszov Júlia)

A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara – 2016. február 17.

A hat hangversenyből álló „Lehel sorozat” ötödik estjének műsorán Berlioz drámai szimfóniája, a Rómeó és Júlia szerepelt. A szerző életműve mindmáig sajátos helyet foglal el mind a koncertműsorokban, mind pedig megítélésüket illetően. Az elvitathatatlan újításokat tartalmazó kompozíciók közül leggyakrabban a Fantasztikus szimfónia hallható (amelynek fantasztikussága igencsak elhomályosul az idők folyamán), a Harold Itáliában remek brácsás szólójával mindig a kellemes meglepetés erejével hat – a Berlioz életében talán legjelentősebb átütő sikert arató Rómeó és Júlia tehát olyan hallgatnivaló, amelynél megpróbálhatjuk elképzelni, mi ragadta meg a kortársak figyelmét, s váltott ki lelkesedést. Egyúttal az interpretációt minősíti, hogy képes lehet-e a hallgatóság ilyesfajta „időutazásra”.

A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara és Énekkara, szólistaként Schöck Atala, Horváth István és Cser Krisztián szólójával) remek alkalmat adott erre. Kovács János irányításával megfigyelésekre és gyönyörködésre egyaránt bőségesen kínált lehetőséget. A monumentális kompozíció három részből áll – ebből a megfontolásból nyilvánvaló, hogy szünet nélkül kellett megszólaltatni. Kemény erőpróba volt ez a Zeneakadémia közönségének; akik kevésbé tájékozottan jöttek, mindkét nagy formaszűz után reménykedve várták a szünetet jelző fényt – és szomorúan kellett tudomásul vennük, hogy lazításra semmi lehetőség.

Akik a Bartók Rádió élő adásában hallgatták, azoknak más problémával kellett megküzdeniük. A hangversenylátogatók tájékoztatásáról maximálisan gondoskodó ismertetőt kaptak kézhez, kétnyelvű szövegkönyvvel – mi tehát mindig „képben lehetünk” a cselekményt, a történéseket illetően. Az egyes formarészek belső tagolódásáról, programjáról is kielégítően tájékoztatott az ismertető, s valljuk meg, az ilyesfajta tartalmi információ elengedhetetlen a monumentális műben való tájékozódáshoz.

Ebben a műben a főszerepet a zenekar játsza, nem véletlenül hangsúlyozta – a partitúrához írt Előszóban is – Berlioz, hogy műfajilag nem koncert-opera, s nem is kantáta. Voltaképp a kórus-szimfónia sem fedi érdemileg a hangzást, hiszen mind a szólisták, mind a kórus (az első részben kis apparátussal, a másodikban, a vendégek búcsú-

zását érzékeltetően, immár a színpadon kívülről, a harmadik rész fináléjában viszont nagy létszámmal) inkább csak kommentálja azokat az érzelmi történeteket, amelyek megjelenítésére a hangszereket hivatottak. A zenekari játékosok számára kihívást jelenthetett a számos szólóállás, valószínűleg a pódiumon sem tévesztette el hatását a megannyi szokatlan szín-effektus. A Kovács János vezényelte együttes gondoskodott arról, hogy a hallgatóság gyakorlatban is megtapasztalja Berlioz remek hangszerelő művészetét – s ha a 21. századi hallgató számára nem is jelent soha-nem-volt élményt valamely ütős-effektus, a színpompá mit sem veszített erejéből-intenzitásából az idők folyamán.

Külön feladat lehet a vonóskarnak, hogy a mennyiségileg sok játszanivaló folyamán időről időre más-más szituációban kell játszania, s ezek a váltások viszonylag gyakran, s mindenképp hirtelen következnek. Ráadásul a zeneileg kötött formákban (gondolok itt elsősorban az imitációs szakaszokra) sem elég a metrikus pontosság, hanem mindegyik szólósnak meg kell formálnia a játszanivalóját, oly módon, hogy aközben a hangzás-egész a nyugodt fokozás érzetét keltse (néha a kifejezés ereje dominált az egység rovására – de ez még mindig sokkal jobb, mint ha érzelmi töltés nélküli precíz előadást hallhattunk volna). Már a mű indításakor remekelt a brácsaszólam, s a továbbiakban is egyenrangú partnere volt a magasabb és mélyebb vonósoknak. Talán csak a gordonkaszólam fáradt bele néha az intenzív játékba, s lazított olyankor, amikor kísérő funkcióban, csupán a fundamentumot kellett biztosítani a felette felhangzó áttört szerkezetekhez (ilyenkor a karmesteri figyelem is elsősorban a hangszínvilágra irányult, azaz, a rövid motívumok beintésére, s a hangzásképp dinamikai differenciálására).

A nagy erőpróbát sikeresen oldották meg a játékosok – az már sok más tényező eredője, hogy mennyire foglalta el őket szólamuk megszólaltatása, s mennyire tudták tudatosan átélni e hangzásvilágban elfoglalt helyüket.

Ismét dicsérhetjük Schöck Atala szép tónusát, mindhárom szólista úgy énekelt franciául, hogy elhisszük: értették-tudták, hogy miről énekelnek (tehát nemcsak a szövegmondásra ügyeltek, hanem a kifejezéssel is törődtek). Cser Krisztián szólójával hatáson megemelkedett a monumentális mű fináléja.

Csak az első képbeli kórushangzás nem tudott meggyőzni – a kiválasztott énekesek

csapata nem tudott a tenor-szólistához hasonló szín-élményt adni. Űdítő meglepetés volt, hogy külső karként szólaltatták meg a vendégek búcsúzását. A záróképben a szólista inspiráló hatása érvényesült.

Berlioz annakidején ezzel a művel tudott egyértelmű fogadtatást elérni – a 21. századi közönség számára azért fontos az újrhallgatása, hogy plasztikusabban átélhesse a zeneszerzőnek a monumentalitásra törekvő szándékait. S minél többször halljuk a drámai szimfóniát, annál több olyan részletre figyelhetünk fel, amelyekre, a műből kiragadva, ráillik az újító gesztus megnevezés. S ezek a részletek segítenek hozzá, hogy méltóképp próbáljuk elhelyezni Berliozt kora (és közvetlen követői) zenei világában.

(Fittler Katalin)

Óbudai Danubia Zenekar – 2016. február 20.

Immár hagyományosnak tekinthető, hogy évente egy-egy zeneszerző kerül az Óbudai Danubia Zenekar három rendezvényéből álló bérleti sorozatának a fókuszába. Eckhardt Gábor vetítéssel illusztrált műsorvezetése során múltidézés színhelye lesz ilyenkor a BMC hangversenyterme; a közönség előtt felvillannak a művészetek (s néha a tudomány) korhoz kötött érdekességei, s tekintést kapunk a társadalomra is (kiváltképp zenekedvelő főurak révén). Nagy haszna annak, hogy három alkalom során egyazon zeneszerzővel kapcsolatos a tematika, hiszen így módon az egyes programok során megszerzett ismeretek-élmények summázódnak (jó esetben hatványozódnak). Szükség lesz erre a február 20-án kezdődő sorozatban, hiszen ezúttal igencsak bérletes közönséggel számoltak a műsor tervezői, hogy bérletes közönség, akik értelem-szerűen toleránsabbak, mint akiknek érdeklődését valamely tematika keltette fel.

A tematikát (miért pont Schumann?) a következőképp indokolja a zenekar tavaszi programjait tartalmazó műsorfüzet:

„Mert idealista, mert lánglelkű, mert szerelmes, mert forradalmár, mert szerencsétlen, mert rokon velünk. És mert nagyon szeretjük a zenéjét – persze. Ki volt ő? Florestan, a világfi, a filiszteusok legyőzője, vagy Eusebius, az introvertált, magányos költő? Zseni vagy örült, egy elfuserált zongorista, vagy egy nagy zeneköltő, Bach és Beethoven utódja? Újabb portrészorozatunk koncertjein szeretnénk megidézni Schumann, hogy zenéjével ő maga adjon választ a kérdésekre.”

Nos, az első, Florestan-program nem sok esélyt adott ehhez. Kezdődött a közismert zongoramű, a Karnevál négy tételével Ravel hangszerelésében, majd a zenekar egyik nagybőgősének, Antonio Casagrandénak Carnaval című kompozíciójával (amelyet a zenekar karmesterének, Hámori Máténak a felkérésére komponált). Igazán szerencsések azok a hazai zenekari játékosok, akik zeneszerzésre/hangszerelésre is adják fejüket, hiszen időről-időre lehetőséget kapnak karmesterüktől alkotókénti megmutatkozásukra (ilyenkor eleve biztosított a lelkes felkészülés, hiszen kolléga munkájáról van szó, s a közönség is közvetlenebb szeretettel fogadja, bármilyenek legyenek is darabok). Schumann tehát mindösszesen egy koncert-féldőt kapott „a kérdések megválaszolására” – szünet után A messinai menyasszony nyitányt hallhattunk, valamint a Nyitány, scherzo és finálé ciklusát.

A zenekart ezúttal Cser Ádám vezényelte. Napjainkban talán soha-nem-látott érdeklődés mutatkozik a hangszerelések iránt – legalábbis zeneszerzők (vagy részben zeneszerzéssel is foglalkozó muzsikusok) részéről, s azok körében, akik összeállítják (egymástól függetlenül) egy-egy zenekar éves programját. Mind újabb művekből születnek nagyobb apparátust igénylő átiratok, jó esetben felnagyítva azokat a hangsín-lehetőséget, amelyek így módon méginkább erősítik a szerzői szándékot. Ravel hangszerelési zsenialitása vitathatatlan; érdemes viszont előadásról előadásra ismételtlen meggyőzni a mindenkor hallgatóságot arról, hogy a hangszerelésből adódóan többlet-értéket kapott az eredeti mű. Vagy legalábbis, ismert kompozíció esetében további részlet-szépségek felfedezésére nyílik ilyen módon lehetőség. Nos, ezúttal (a tervezett műsor két számának felcsereléséből adódóan) nyitószámként a bemelegítés funkciójának esett áldozatul a Ravel-átirat. Nem történt több, mint hogy a zenekari játékosok lejátszották szólamukat. Cser Ádám összetartotta a tételeket – nem volt nehéz dolga a felkészült muzsikusokkal, de olyan zenei többleteket, amelyeket a partitúra egészének ismeretében talán kérhetett volna, nem véltünk felfedezni. Kellemes hallgatnivaló lett, nem több.

Casagrande darabjának ősbemutatója – mint minden ősbemutató – hallgatói aktivitást követelt, várhattuk, hogyan s miként bukkannak fel Schumann zongoraművének kisebb-nagyobb foszlányai, avagy átengedhettük magunkat az ismeretlen zenének, amelyet érezhető lelkesedéssel

szólaltattak meg zenekari kollégái. (Tegyük hozzá, fiatal szerzők „felfedezése”, a közönség figyelmébe ajánlása nem idegen Schumann szellemétől!)

A Schumann-félidőnek – érzésem szerint – kevésbé koncentrált figyelem jutott. Itt a zenehallgatás passzivitása vált eluralkodóvá, mintha a korábbi „élményekbe” belefáradt volna a közönség. Eckhardt Gábor a szokásosnál is jobban kitett magáért, hogy egyszemélyes színházzá varázsolja a pódiumot; enigmatikus (és a közönséget mind kevésbé Schumann megértéséhez segítő), ám kétségtelenül szórakoztató előadása során többször ígért konkrétumokat a következő hangversenyek hallgatóinak. A felcsendülő művekhez leginkább lexikális adatok jutottak – s aztán a közönség dolga volt, hogy hirtelen teljes odaadással próbálgon a művekhez fordulni. Érezhetően vendégkarmester volt Cser Ádám, aki – részben a kórusmuzsika felől való közeledéséből, részben színházi karmesteri tevékenységéből adódóan – mintha csak annyiból vette volna észre a rendelkezésére álló zenei erőket értékét, hogy különösebb erőfeszítés nélkül tudta felépíteni a nagyformákat. Irányította a folyamatokat, kétségkívül formai biztonsággal – ám a belső kidolgozottságra, egyes melodikus fordulatok kiemelésére, érzékenyebb dinamikai arculat kialakítására nem sok kísérletet tett. Persze, magas elvárásokkal kell megküzdenie, mert amióta Hámori Máté áll az együttes élén, az Óbudai Danubia Zenekar rendre élménytadó előadásokkal örvendeztet meg hallgatóságát. Most ahhoz képest csupán „félgözzel” működtek – mármint a hangzás kidolgozottságának differenciáltságát illetően. Pedig a romantika nemcsak messziről jól kivihető plakátművészet, hanem finommívű lélekrajz is. Amúgy Florestan a távollétével tüntetett. *(Fittler Katalin)*

Zuglói Filharmónia – Szent István Király Szimfonikus Zenekar – 2016. február. 20.

Ettől az évtől kezdve a Zuglói Filharmónia népszerű sorozata, a Pastorale új helyszínen jelentkezik, a Pesti Vigadó ad otthont rendezvényeinek. Itt tekinthették meg tehát február 20-án és 21-én délután négy órai kezdettel Mozart Varázsfuvolájának keresztmetszetét a családi zenehallgatások résztvevői. Ugyanaz a látvány, mint korábban a Columbus utcai Zenéháznál: apróságok sokasága rajzik a Duna parti patinás épületbe. Hasonlóképp veszik birtokba az

MMA által adott helyszínt, ugyanolyan otthonosan közlekedve a lépcsőházban, a büfében – s nem utolsó sorban, a hangversenyteremben.

A mesélő összekötőszövegével rendezett operaelőadásoknak múltja van az intézmény életében, s valljuk meg: érződik a hatása is. A kisgyermek-koruktól hangverseny látogatók immár egész félidőnyi zenét képesek figyelmesen végighallgatni. S bár az operák témája-tartalma többnyire nem kifejezetten gyermekek érdeklődésére tart számot, Solymosi Tari Emőke átvezetőszövegei lehetővé teszik, hogy „képben legyenek”, amikor a következő felcsendülő részletet hallgatják. És persze sokat segít a látvány, hogy megelevenednek a szereplők, jelmezeik is adnak látnivalót – s bárhová figyel, avagy közben épp elméláz az apróság, kultúrával táplálkozik.

Az idei Pastorale-sorozat nyitódarabjaként az a Mozart-opera csendült fel, amelyet a végére tartogattak az öt legismertebb közül: A varázsfuvola. Gondolhatnánk, ez a legkönnyebb feladat, hiszen oly sok síkja/szintje van a mű gondolati tartalmának, hogy mi sem egyszerűbb, mint „kimazsolázni” a kicsik számára is legérthetőbb mozzanatokot. Szerencsére ennél igényesebb feladatra vállalkoztak az előadás megálmodói (rendező: Horváth Zoltán, a vetített díszlet a jelmeztervező Geresdi Zsófia munkája, a koreográfiákat a rendezőasszisztens Losonczy Anita készítette). Az előadás „haszonélvezője”, a felnőtt közönség mellett a zenekar volt, amely Horváth Gábor vezényletével megannyi ismert-népszerű zárt számot játszhatott az operából. A nyitánynak értelemszerűen ők voltak a főszereplői (hangulatos estét ígértek – s be is tartották ezt), a későbbiekben az énekesek kíséretéről gondoskodtak. Mivel kicsi a színpad, közel zajlott a cselekmény, a kísérés nem jelentett külön feladatot (legfeljebb arra kellett figyelniük, hogy ne éljék bele magukat annyira a néző szerepébe, hogy elfelejtsenek zenét szolgáltatni a karmester intésére).

Szokás szerint egyszerű-plasztikus kellékekkel segítették a gyerekek tájékozódását, az egyes szereplők könnyen felismerhetőek voltak (ezúttal nemcsak Sarastro volt a jelképes Napkorong tulajdonosa, hanem annak kicsinyített mását, a papi rendhez tartozás kellékeként birodalmának valamennyi lakója viselte).

A legnagyobb érdemi feladatot ebben az esetben a „húzás” jelentette (vajon ki/kik vállalkozott/vállalkoztak erre a feladatra?). A főszereplők bemutatkozása fontos, az

operaslágerek aligha maradhatnak ki – és érdemes külön figyelni arra, hogy a vidám elemek túlsúlyba kerüljenek. Ilyen megfontolásból megannyi érdekes részlet csupán említésre került (nem jelent meg a színen a „három égi gyermek”, s a hangszerek varázshatalmát sem szemléltették hatásos jelenetek).

Mozart zenés meséjét illusztrálta Sarastroként Cser Krisztián (királyi jelenség – de meghökkenett, amikor hatalmas feltartott karddal jelent meg), Éj királynőjeként Kolonits Klára (utóbbi énekéből kevés szöveget érthetett, aki nem ismerte eleve ezt a magyar fordítást), Paminaként Fodor Gabriellát hallottuk, Tamino szerepében pedig Benabdallah Yanist (vajon kinek az ötlete volt, hogy még csak ne is mímelje a fuvolajátékot, hanem magasra tartott hangszerral közlekedjen a színpadon?). Színpadi játék tekintetében – mint általában – Vecsey Gyula nyűgözte le (a kétségkívül leghálásabb szerepben) Paminóként a közönséget. Mozartot hallgatni, újrhallgatni jó, az ismert áriák s egyéb operarészletek is megunthatatlanok – hallgattuk is belefeledkezve, amikor aztán a vége felé (addigra már eléggé elbágyadt az aprónép, többeket elnyomott a buzgóság) arra lettünk figyelmesek, hogy a finálé túl hirtelenre sikeredett. Nem lévén függöny, nem várakozhattak az előadásvégi tapsra a színpad mögött a szereplők, néhányan felsorakoztak jelenésre várva, mások (akiknek az operában lett volna még tényleges jelenésük) társultak a színen lévőkhöz, s anélkül, hogy végülis megtudtuk volna, hogy hogyan végződik az opera, látvány-finálé alakult.

Opera-cselekményt mesélni, tapasztalatból tudom, nem könnyű. Még nehezebb feladat, ha összekötőszövegről kell gondoskodni. Solymosi Tari Emőke elegánsan megoldotta érdembeli költői kérdéssel – aki a konkrétumokra kíváncsi, annak öntevékenyen kell utánanéznie. De a mese-hallgató kicsiket kétségkívül kielégítette a „lieto finale”, amikor is még egyszer láthatták a szereplőket, akiknek sok szép zenei élményt köszönhettek. *(Fittler Katalin)*

MÁV Szimfonikus Zenekar – 2016. február. 22.

A Szőke Tibor-mesterbérlet 2. hangversenyén Kocsis Zoltán vezényelt. Mondhatni, rendszeresen visszatérő vendégkarmester a MÁV Szimfonikus Zenekarnál – magam először láttam-hallottam közös produkciójukat.

Közhely lenne azt állítani, hogy „várakozásban nem csalódtam” – ennél többről volt szó: jóleső érzéssel vettem tudomásul, hogy a dirigens Kocsis Zoltán maximálisan pozitívan hat az együttesre. Kocsis igényessége közismert – a korábbi együttes munka során kiismerhették irányító stílusát, s így stresszmentesen igyekeztek tudásuk legjavát adni. Ami, aligha túlzás, sikerült is!

Schubert Befejezetlen szimfóniájában a kiegyenlített vonóshangzás lepott meg. Oldottan szólt a muzsika, arányosan – egy-szersmind szívhezszerűen. Ritka hangversenytermi szituáció, hogy a hallgató egyszerűen belefeledkezhet a műbe – márpedig most ez történt! Elementáris közvetlenséggel dalolt Schubert zenekara, s ennek kapcsán utólag érdemes arról értekezni, hogy az ismert kompozíció ismételt előadása ideális esetben több mint „újrajátszás”, vagyis reprodukció. Aktualitással töltötte meg a művet az előadók odaadó jelenléte. Mintha mindenki élvezte volna a klasszikus szépségű melódiákat, a zenében elbeszélte érzelmi folyamatokat – s ezúttal valóban folyamatok követték egymást.

Kocsis inspiráló hatásának tudom be, hogy maximális felelősséggel játszott mindenki. Vélhetően jó légkörű próbák előzték meg ezt a hangversenyt, olyannyira érezhetően közös célért munkálkodott valamennyi előadó. A hegedűszólamoknak megszépült a hangszíne (mintha más hangszereken játszottak volna az előadók), és szinte önjáróan alakultak ki az ideális dinamikai és hangszínbeli arányok.

A jó érzés folytatódott Smetana Moldvája hallatán. Kocsis ezúttal megtalálta az az ideális tempót, amelyben mindent ki tudtak játszani a hangszerekek, s a szépen megformált frázisok ezáltal hihetetlenül megnövekedett „információtartalommal” rendelkeztek; tartalmas hallgatnivalót jelentett ez a komolyzenei sláger, üresjáratok nélkül, mindvégig a szerzői szándéknak megfelelő programot közvetítve. Minden gyönyörködtető volt, a jól megoldott zenekari szólóktól a természetfestő poézisig. Remek ötlet volt, hogy nem nyitányként (azaz, bemelegítésként) csendült fel a szimfonikus költemény, hanem a Schuberttől induló és Rchmaninovhoz vezető út közbülső állomásaként.

A pihentető-gyönyörködtető első részt intellektuális örömet is jelentő második félidő követte, Rachmaninov hangversenyteremben ritkán hallható II. szimfóniájával. A moll-hangnemek intonációs világát járta be a hangverseny műsora; a finom árnyalatok iránt fogékonyra tett közönség jól fo-

gadta a hosszú kompozíciót. Ideális zenei kalauza volt úgy az előadóknak, mint a hallgatóknak Kocsis, akinek Rachmaninov zenéje iránti fogékonyasága több évtizedes múltra tehető.

A páholyból módomból nyílt néha megfigyelni a közönséget – mennyire tekinthető általánosnak az a jóérzés, amelyet bennem kiváltott ez az interpretáció. Örömmel regisztrálhattam: nem vagyok egyedül, sőt! És ha hihetünk a testbeszéd spontán megnyilvánulásainak, szinte általánosnak tekinthető ez a már-már áhítatosnak tekinthető figyelem: összekulcsolt kezekből ritkán látni ennyit „világi” műsorú hangversenyeken.

És az általános tetszésnek még egy csalhatatlan jelét is megfigyelhettük: a hangverseny végén sokáig zúgott a tetszésnyilvánítást kifejező taps; nem „menekült” a közönség, sőt, a ruhatárnál is békés légkör uralkodott. Annyira jó volt ott lenni, részsedni ebből a zenei ajándékból, hogy a köznap reális időérzet csak később, fokozatosan tért vissza.

S amikor ennyire elementáris a hallott zene hatása, akkor érdemes (ismételten) rámutatni a műsorszerkesztők felelősségére. Arra, hogy nem kell biztonsági programokra törekedni, hanem érdemes mindig érdekességekkel, a közönség nagy részének újdonságszámba menő műsorszámokkal is tágítani a zenekedvelők horizontját. Hogy az élmény-centrikus kínálatból tudja kiválasztani ki-kik számára legkedvesebb kompozíciókat – azokat, amelyeket nemcsak felvételtől hallgat majd meg odahaza, hanem amelyek kedvéért a továbbiakban minden alkalmat megragad, hogy ismét átélhesse az „itt-és-most” élő előadásbeli születés-élményét.

Erre a hangversenyre sokáig fog emlékezni valamennyi hallgatója.

(Fittler Katalin)

Zuglói Filharmónia – 2016. február 27. Pesti Vigadó

A Zuglói Filharmónia Zenekar Téli bérletének utolsó, negyedik hangversenyén három zeneszerző öt kompozícióját kínálta a Pesti Vigadó közönségének, melyek a romantika mintegy három évtizedéből adtak ízelítőt. A műsor szerkesztése a hagyományostól meglehetősen különböző és eltérő, egyben rendkívül átgondolt volt. Az elhangzott darabok között többféle nézőpontból tekintve is izgalmas párhuzamokat

lehetett vonni és e megfelelések-összefüggések megtalálása már az együttes megszólalása előtt is kellemes szellemi élményt nyújtott. A művek elrendezése leginkább egy hídformára emlékeztetett: a két szélső pillért Liszt Ferenc egy-egy szimfonikus költeménye adta, eggyel beljebb Camille Saint-Saëns művei alkották az újabb rétegeket, míg középen Édouard Lalo 1880-ban írt zongorás triójának Scherzo tétele hangzott fel a szerző által készített zenekari letétben.

A koncertet nyitó, meglehetősen ritkán játszott Hamlet (1858) című szimfonikus költemény egyfelől bizonyára az ideai Shakespeare-évnek köszönhetően került műsorra: ebben az évben emlékezünk ugyanis a nagy angol drámaíró halálának 400. évfordulójára. Másfelől – úgy gondolom – e falak között Lisztet játszani egyedülálló élmény lehet, hiszen Liszt pesti fellépéseinek egy jelentős részét a Vigadóban rendezték. Több művének e falak között zajlott az ősbemutatója és itt köszöntötték első pesti fellépésének 50. évfordulóján is. Ráadásul, ez a mű Liszt szimfonikus költeményei között is különleges. A dán királyfi portréját megrajzoló alkotásból ugyanis hiányoznak a szerzőre egyébként meglehetősen jellemző erőteljes zenei megnyilvánulások. Az est karmestere, Ménesi Gergely jó érzéssel nyúlt a kompozícióban rejlő lehetőségekhez és szuggesztíven rajzolta meg Hamlet gyötrődő, kétségekkel teli jellemét. Bár a műben vannak kisebb „szenvedély-hullámok”, itt mégis a lélek belső vívódásának ábrázolása a mű és az előadás célja. Ménesi Gergely zenekarával nagyszerűen mutatatta meg a főszereplő karakterét, szép színeket keverve ki hangzó palettáján. Különösen emlékezetesre sikerült Ophélie zenei ábrázolása, melyben a fafúvók – elsősorban a fuvola és a klarinét – valamint a koncertmester szép szólói segítették a dirigens elképzelései megvalósításában.

Az ív másik végén, a hangverseny zárásaként Liszt egy másik szimfonikus költeménye, Az ideálok (1857) szólalt meg, melyet Schiller azonos című költeménye ihletett. Rendkívül jó ötlet volt Ménesi Gergely részéről, hogy mielőtt beintette volna a zenekart, felolvasta a Schiller-vers idevágó szakaszait, amit Liszt még ki is egészített. Maga a zeneszerző mintha csak saját ars poeticáját öntötte volna zenébe: „Életünk legfőbb értelme, hogy ragaszkodjunk ideálunkhoz, és szüntelenül munkálkodjunk megvalósításán.” A zenekar nagyszerűen mutatta meg azt a karaktergazdagságot, amit Liszt belekomponált e művébe, a

megvalósítás tele volt kontraszttal, sugárzó energiával, és a muzsikuskok technikailag is állták a sarat. Itt már nem hiányzott a liszti apoteózis sem, aminek kivitelezésében a kürtök és a harsonák vállaltak oroszlánrészét.

Lalo Scherzójának (1885) előadása korrekt volt, ám nem volt különösebben katartikus, inkább csak a két Saint-Saëns-darab közötti elválasztásra szolgált. Ám azok – mind a kettő – az est fénypontjával szolgáltak. Saint-Saëns a-moll gordonkaversenyének (op. 33, 1873) szólóját Déri György játszotta. Játékának egyik legfontosabb vonása a kiértelmezett csellóhang, melynek alapját a káprázatosan magabiztos technikai fölény biztosítja. Dérit nem akadályozza a hírhedten nehéz szólam megvalósításának fizikai oldala, így teljesen a mű megformálásra koncentrálhat.

A lírai monológok bensőségesen, a virtuóz passzázatok lehegerlően szóltak. A szólista művészi nagyságát pedig az is bizonyította, hogy nem „önzőött”, ha kellett, készségesen előreengedte a zenekart, ha éppen a tuttiban történtek fontos dolgok. A közönség lelkesen ünnepelte a kivételes teljesítményt, amit Déri György – mit neki a csellóirodalom egyik legnagyobb kihívást jelentő versenyműve – egy ördögien nehéz Popper-etüddel köszönt meg.

A csellóverseny „párja”, Saint-Saëns Dance macabre (op. 44, 1874) című szimfonikus költeménye akár egy miniatűr hegedűversenynek is beillik, mindenesetre jó alkalmat adott Dóczi Áron koncertmesternek, hogy megcsillogtassa szólista-kvalitását és megmutassa a hegedűhangzás diabolikus hatását. A mű egyébként a többi hangszer-

nek – így a hárfának, az ütősöknek és a fafúvóknak – is hálás játszanivalót kínál. A muzsikuskok éltek is a felkínált lehetőséggel és szép egyéni produkcióknak örülhettek. A darab indítása most talán egy hajszállal lassabbra sikerült, mint ahogy azt általában hallani szoktuk, ám aztán a „csontvázak” egyre jobban belelendültek a Dies irae-re lejtett keringőjükbe. Hatásos volt az oboa által megszólaltatott kakaskukorékolás utáni tétova csend „előadása” is, ami után megnyugtató volt, ahogy a dirigens e pokoli tivornya után végül „visszaparancsolta helyükre” e történet különös táncosait. Kidolgozottan, a nagy formafelületek egységét kidomborítva szólt a zenekar, sok szép pillanatot szerezve a Vigadó nagytermét teljesen megtöltő közönségnek.

Kovács Ilona

A SZOLNOKI SZIMFONIKUS ZENEKAR

próbajátékot hirdet

NAGYBŐGŐ SZÓLAMVEZETŐ ÉS TUTTI ÁLLÁSRA

A próbajáték időpontja: 2016. április 5. (kedd) 10.00 óra

A próbajáték helye: Szolnoki Szimfonikus Zenekar próbaterme
5000 Szolnok, Dr. Sebestyén krt. 3.

A próbajáték anyaga:

1. forduló (paraván mögött):

- Dittersdorf: Nagybőgőverseny I. tétel Grüber kadenciával
- 2 zenekari szemelvény

2. forduló:

- zenekari szemelvények

Zenekari szemelvények:

A zenekari állások részletes listáját és kottaanyagát a meghívott jelentkezők Kádár Edit kommunikációs munkatársnál, a kdredit@gmail.com e-mail címen igényelhetik.

Jelentkezés: 2016. március 29-éig (keddig)

levélben: 5000 Szolnok, Hild János tér 1.,
vagy e-mailben: kdredit@gmail.com

A jelentkezéshez rövid szakmai önéletrajz, valamint a szakmai végzettséget igazoló okirat másolata és erkölcsi bizonyítvány szükséges.

Kérjük az elérhetőséget (telefon, e-mail cím) is megadni.

A jelentkezések elbírálása a szakmai bizottság jogkörébe tartozik. A próbajátékra csak a jelentkezésük alapján kiválasztottak kapnak meghívást.

Információ:

Kádár Edit kommunikációs munkatársnál a 20-333-8619-es telefonszámon, vagy e-mailben (kdredit@gmail.com)

A próbajáték első fordulójának elbírálásakor előnyt élvez az a pályázó, aki kotta nélkül játszik. A versenyműveket kötelező zongorakísérettel előadni. A zenekar zongorakísérőt nem biztosít (kérésre helyi zongorakísérőt tudunk ajánlani)!

Az állás betöltése: munkaviszonyban 3 hónap próbaidővel.

Az állást a próbajáték nyertese(i) számára a szakmai bizottság döntése alapján ajánljuk fel.

Szolnok, 2016. február 29.

Szolnoki Szimfonikus Zenekar
Nonprofit Kft.

A SZOLNOKI SZIMFONIKUS ZENEKAR

próbajátékot hirdet

I. FAGOTT ÁLLÁSRA

A próbajáték időpontja: 2016. április 7. (csütörtök) 14.00 óra

A próbajáték helye: Szolnoki Szimfonikus Zenekar próbaterme
5000 Szolnok, Dr. Sebestyén krt. 3.

A próbajáték anyaga:

1. forduló (paraván mögött):

- Mozart: B-dúr fagottverseny I. tétel kadenciával **VAGY**
- Weber: F-dúr fagottverseny I. tétel
- 2 zenekari szemelvény

2. forduló:

- zenekari szemelvények

Zenekari szemelvények:

A zenekari állások részletes listáját és kottaanyagát a meghívott jelentkezők Kádár Edit kommunikációs munkatársnál, a kdredit@gmail.com e-mail címen igényelhetik.

Jelentkezés: 2016. március 29-éig (keddig)

levélben: 5000 Szolnok, Hild János tér 1.,
vagy e-mailben: kdredit@gmail.com

A jelentkezéshez rövid szakmai önéletrajz, valamint a szakmai végzettséget igazoló okirat másolata és erkölcsi bizonyítvány szükséges.

Kérjük az elérhetőséget (telefon, e-mail cím) is megadni.

A jelentkezések elbírálása a szakmai bizottság jogkörébe tartozik. A próbajátékra csak a jelentkezésük alapján kiválasztottak kapnak meghívást.

Információ:

Kádár Edit kommunikációs munkatársnál a 20-333-8619-es telefonszámon, vagy e-mailben (kdredit@gmail.com)

A próbajáték első fordulójának elbírálásakor előnyt élvez az a pályázó, aki kotta nélkül játszik. A versenyműveket kötelező zongorakísérettel előadni. A zenekar zongorakísérőt nem biztosít (kérésre helyi zongorakísérőt tudunk ajánlani)!

Az állás betöltése: munkaviszonyban 3 hónap próbaidővel.

Az állást a próbajáték nyertese(i) számára a szakmai bizottság döntése alapján ajánljuk fel.

Szolnok, 2016. február 29.

Szolnoki Szimfonikus Zenekar
Nonprofit Kft.